OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO
15.1.2019

Lainvalmisteluosasto
Julkisoikeuden yksikkö
LsN Niklas Vainio

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

U 101/2018 VP VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI EU:N TILAPÄISEN MATKUSTUSASIAKIRJAN LAATIMISESTA JA PÄÄTÖKSEN 96/409/YUTP KUMOAMISESTA (EU:N HÄTÄMATKUSTUSASIAKIRJADIREKTIIVI)

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikon asiassa. Asia koskee komission ehdotusta EU:n hätämatkustusasiakirjadirektiiviksi. Oikeusministeriö on osallistunut kirjelmän valmisteluun tietosuojasääntelyn osalta.

Ehdotuksen mukaan EU:n hätämatkustusasiakirja pitäisi myöntää edustusta vailla oleville kansalaisille, joiden passi tai matkustusasiakirja on kadonnut, varastettu tai tuhoutunut, ei tilapäisesti ole saatavilla tai ei ole enää voimassa, tai kun sitä ei muutoin voida saada kohtuullisessa ajassa.

Ehdotus edistää Euroopan unionin perusoikeuskirjan 45 artiklan 1 kohdan mukaista liikkumis- ja oleskeluvapautta, jonka mukaan jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella sekä 46 artiklassa taattua oikeutta saada suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta ollessaan sellaisen kolmannen maan alueella, jossa tämän kansalaisuusjäsenvaltiolla ei ole edustusta, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Hätämatkustusasiakirjaa hakevalta kansalaiselta kerättäisiin sitä varten olennaiset henkilötiedot. Ehdotus vaikuttaa hakijan henkilötietojen suojaan, joka on turvattu perustuslain 10 §:n 1 momentissa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla (PeVL 14/2018 vp). Henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin Euroopan unionin yleistä tietosuoja-asetusta.

Kuten U-kirjelmässä todetaan, ehdotuksen mukaan hakijasta kerättäisiin direktiiviehdotuksen 4 artiklan 2 kohdan a alakohdassa viitatussa liitteessä II tarkoitetut henkilötiedot, joissa on kyse hakijan perustiedoista eikä niihin sisältyisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja. Lisäksi hakijasta tallennettaisiin kasvokuva, joka on tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu biometrinen tieto. Biometristen tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä, mutta tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti tietoa saadaan käsitellä hakijan nimenomaisella suostumuksella. Direktiiviehdotuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaan edellä mainittuja henkilötietoja saa käyttää ainoastaan henkilöllisyyden todentamiseksi 4 artiklassa esitetyn menettelyn mukaisesti, jotta voidaan tulostaa EU:n hätämatkustusasiakirjaa varten yksilöity viisumitarra ja helpottaa asianomaisen henkilön matkustamista. Tältä osin henkilötietojen käsittelyn voidaan katsoa olevan tarkkaan rajattua.

Direktiiviehdotuksen 13 artiklan 4 kohdan mukaan avustava jäsenvaltio ja kansalaisuusjäsenvaltio saavat säilyttää hakijan henkilötiedot enintään kolmen vuoden ajan. Ehdotettua enimmäisaikaa on perusteltu mahdollisten väärinkäytösten estämisellä. Puheenjohtajamaan kompromissiehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi säilyttää hakijan henkilötiedot vähintään vuoden ajan ja enintään kolmen vuoden ajan.

Valtioneuvoston alustavassa kannassa katsotaan, että direktiiviehdotuksen 13 artiklan 4 kohdan enimmäissäilytysaikaa on syytä tarkastella vielä siltä kannalta, onko ehdotettu kolmen vuoden enimmäisaika tarpeellinen ja oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden ja ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdassa säädetyt periaatteet. Ehdotettu enimmäissäilytysaika vaikuttaa pitkältä ottaen huomioon tietoihin sisältyvät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ja että EU:n hätämatkustusasiakirjan voimassaoloaika on ehdotuksen mukaan enintään 15 päivää. Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että puheenjohtajamaan kompromissiesityksessä ehdotettua yhden vuoden vähimmäissäilytysaikaa tulee tarkastella siltä kannalta, että asiaan sovellettavan EU:n tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietojen säilyttäminen pitäisi lopettaa heti, kun säilyttämiselle ei ole

enää perustetta. Siten vähimmäissäilytysajan voitaisiin katsoa olevan ristiriidassa EU:n tietosuoja-asetuksen kanssa.

Oikeusministeriö katsoo, että yhden vuoden minimiaika voi olla yhdenmukainen tietosuoja-asetuksen kanssa, jos sille on osoitettavissa hyväksyttävä peruste. Tähän asiaan on syytä kiinnittää edelleen huomiota neuvotteluissa. Muilta osin oikeusministeriö yhtyy kirjelmässä esitettyyn kantaan eikä sillä ole lisättävää kirjelmässä todettuun.